

התורה היא סדר האדם והעולם

10. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א

דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א יתירה למה לי? - מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה - אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו

11. נתיבות עולם נתיב התורה פרק א

והתבאר לך כי התורה היא סדר הכל והסדר הוא מקיים הכל, ולכך אמרו שכל מעשה בראשית היו תלויים ועומדים עד שהיו ישראל מקבלים התורה, שאז היו מקבלים בעולם התורה שהיא סדר הכל ובה יהיה מתקיים הכל. ... ואמר שמור מצותי ויהי נגד מעשה המצות כשישמור אותם יש בהם החיים.

12. חדושי הגרי"ז סימן קצ

שיר השירים (ב', י' - י"ג) ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו. הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך.

והנראה בביאור הפסוקים אלו, דהנה איתא בבראשית רבה דהקב"ה הסתכל באורייתא וברא עלמא ע"ש, ואמר הגר"ח זצ"ל דהנה אנו רואים שכל חוקי התורה מתאימים להנהגת העולם, כמו לא תרצח ולא תגנב, שרציחה וגניבה הם חורבן העולם, וכמו"כ מאכלות אסורות דאיתא ברמב"ם שהם מזיקים לבריאות האדם, ולכאורה הדבר הוא שמכיון שרציחה וגניבה הם חורבן העולם וכדומה, לכן אסרה התורה לעשות כן, אבל האמת הוא להפך, שמצד הנהגת העולם היה יכול להיות ההיפך, שרציחה וגניבה הם יהיו קיום העולם, ואך מפני שהקב"ה הסתכל בתורה, וחוק התורה הוא שדברים אלו אסורים המה, ברא את העולם באופן זה שהנהגתו היא שחורבן העולם יהיה אם ירצחו ויגנבו וכדומה.

והגרי"ד זצ"ל הוסיף עפ"ז, דהנה מצינו במצוות שהם לזכר יציאת מצרים, ולכאורה הדבר הוא שמפני שהיה יציאת מצרים לכן נצטוונו במצוות לזכר בהם את יציאת מצרים. אבל האמת היא להיפך, שמפני שמצוות אלו צריכות להיות זכר ליציאת מצרים, לכן הוא דהיה יציאת מצרים והבן זאת.

סדר חיצוני עלול לפגוע בסדר הפנימי

13. ירמיהו פרק ט פסוק יא - יב

(יא) מי האיש החכם ויבן את זאת ואֲשֶׁר דָּבַר פי ה' אליו וַיִּגְדֶּה על מה אֲבָדָה האֶרֶץ נִצְתָה כַּמְדָּבָר מִבְּלִי עֵבֶר: (יב) וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבִים אַתְּ תוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפִנֵּיהֶם וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּהִי:

14. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: ואספת דגנך;

15. שפת אמת במדבר פרשת שלח שנה תרלט

איתא בזוה"ק כי המרגלים חשבו הכא אנן רישין ובארעא לא נזכי להיות רישין. אכן לכאורה נראה כי ודאי כל מה שאמרו המרגלים הי' בעבור כללות בני". וכיון שנבחרו להיות שלוחי בני ישראל ודאי היו בטלין אל הציבור. ואיך נוכל לומר עליהם שדיברו מחמת נגיעת עצמותם. אבל נראה לבאר הענין כי דור המדבר בכלל היו בחי' ראש.

בס"ד

סדר פנימי וסדר חיצוני

סמיכות פרשת במדבר לשבועות

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכח סעיף ד לעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת,

2. באור הלכה סימן תכח סעיף ד ד"ה * ולעולם קורין

כדי שלעולם תפסיק בפרשה הזאת בין פ' בחוקותי שיש בה קללות התוכחה ובין חג השבועות שהוא יום הדין על פירות האילן שלא יקראו הקללות סמוך ליום הדין ויהיה לו פתחון פה לשטן לקטר ח"ו [לבוש]:

מדבר - מקום של אי סדר

3. במדבר רבה (וילנא) (פרשת במדבר) פרשה א סימן ב

וכן הוא אומר (ירמיה ט) מי יתנני במדבר מלון אורחים ואעזבה את עמי וגו' היכן שהייתי מתקלט... (משל) לנשיא שנכנס למדינה וראו אותו בני המדינה וברחו נכנס לשניה וברחו מלפניו נכנס לעיר חריבה וקדמו אותו והיו מקלסין אותו אמר הנשיא זו העיר טובה היא מכל המדינות כאן אני בונה כס נאה כאן אני דר כך כשבא הקדוש ברוך הוא לים ברח מלפניו שנא' (תהלים קיד) הים ראה וינוס וכן ההרים רקדו כאילים בא במדבר חרבה קדמה אותו וקילסה אותו שנא' (ישעיה מב) ישאו מדבר ועריו חצרים תשב קדר ירונו יושבי סלע אמר זו העיר טובה לי מכל המדינות בו אני בונה כנסיה ודר בתוכו התחילו שמחים שהקב"ה דר בתוכו

4. דברים (פרשת האזינו) פרק לב פסוק י

(י) ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן יסבבנהו יבוננהו יצרנהו קאישון עינו:

רש"י

ובתהו ילל ישימון - ארץ ציה ושממה מקום יללת תנינים ובנות יענה אף שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה האריך נצא למדברות מקום ציה ושמוון,

סדר בתוך האי סדר

5. במדבר (פרשת במדבר) פרק א פסוק מו

(מו) ויהיו כל הפקדים שש מאות אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֶלְפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים:

במדבר (פרשת במדבר) פרק ב פסוק ב

(ב) איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו:

6. במדבר (פרשת בלק) פרק כד פסוק א - ב

וַיֵּרָא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הֵלֵךְ כְּפַעַם כְּפַעַם לְקַרְאֵת נְחָשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל הַמְדַבֵּר פְּנֵיו: (ב) וַיֵּשֶׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וְתַהֵי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים:

7. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר דף קכח עמוד ב

אמר אלך אל המדבר שעשו ישראל שם את העגל.

8. רש"י במדבר (פרשת בלק) פרק כד פסוק ב

ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו:

9. ירמיהו פרק ב פסוק א - ז

וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: (ב) הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר פֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַי אֲהַבֵּת כְּלוּלִתִּי לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בַמְדַבֵּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה: ...: (ז) וַאֲבִיא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הַפְּרָמָל לְאָכַל פְּרִיָּהּ וְטוֹבָהּ וְתִבְאוּ וְתִטְמְאוּ אֶת אַרְצֵי וְנִחַלְתִּי שְׁמַתְם לְתוֹעֵבָה:

ומטורפין, ויסורין באין עליהם? אם אומר: יודע אני ואיני כדאי (ואיני ראו להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לך), מקבלין אותו מיד.

22. משנה מסכת אבות פרק ו משנה ט

אמר רבי יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד שנאמר +משלי +ו בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך בהתהלך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך בקבר והקיצות היא תשיחך לעולם הבא

23. דרך חיים מסכת אבות פרק ו משנה ט

והוצרך לומר עמנו במקומנו כלומר בשביל שאנו צריכין לרב לעצתו וכדאמרין למעלה שנהנין ממנו עצה ותושיה, ולפיכך הוסיף עמנו. ובודאי אם היו רוצים בו שילמד להם תורה היה בוחר בשיבתם ביניהם, אבל לא היו רוצים רק שהם צריכים לו, ולכך אמר עמנו לעשות אותם עיקר. ואם לא כן רק שהיו באים ללמוד ממנו, היה לו לומר רצונך שתדור אצלינו כי לשון עמנו שהם עיקר והוא טפל עמהם, ולכך השיב לו כך.

24. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ג עמוד א

אמרו לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה ... מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא

דרך לשמור על סדר פנימי וחיצוני – להגדיר נכון עיקר וטפל

25. משנה מסכת אבות פרק ב משנה ב

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון

26. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי: בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי - זו וזו נתקיימה בידן, דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי - זו וזו לא נתקיימה בידן.

27. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי: בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים; דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסומן - כדי לחייבן במעשר, דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך חצרות דרך קרפופות - כדי לפטרן מן המעשר;

כי הדור שיצא ממצרים ושמעו הדברות בסיני הם ראשין לכל הדורות. והדורות נמשכים בבחי' אבות ותולדות מרישין ועד רגלין כמ"ש על דורותינו עיקבא דמשיחא. אכן דור המדבר היו כולם בחי' רישין. ובודאי אמת הדבר כי הכניסה לארץ הי' מדריגה אחר מדריגה והם לא רצו שיפלו ממדריגת רישין כנ"ל. ... אבל הי' להם לבטל עצמם לעשות רצון הבורא ית'.

16. בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כז

(כז) וַיִּגְדְּלוּ הַבְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שֶׁדָּה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלִים: רש"י

כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה:

שילוח טמאים מחוץ למחנה - שמירה על הסדר הפנימי

17. במדבר (פרשת נשא) פרק ה פסוק ב

צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צִרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ: רש"י

שלש מחנות היו שם בשעת חנייתן, תוך הקלעים היא מחנה שכינה, חניית הלויים סביב כמו שמפורש בפרשת במדבר סיני היא מחנה לוייה, ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל. הצרוע נשתלח חוץ לכולן, הזב מותר במחנה ישראל ומשולח מן השתים, וטמא לנפש מותר אף בשל לוייה ואינו משולח אלא משל שכינה

פעמים שנדרש לטשטש סדר חיצוני כדי להחזיר סדר פנימי

18. דברים (פרשת ואתחנן) פרק ד פסוק כז - כט

(כז) וְהִפִּיץ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים וּנְשַׁאֲרְתֶם מִתִּי מִסָּפָר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שָׁמָּה: ... (כט) וּבִקְשַׁתֶּם מִשָּׁם אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרָשֶׁנּוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:

19. דרשות הר"ן דרושי

ומקרא מסייעני שאמר (דברים ד כט) ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, והרי מי שמבקש השם יתברך כדי שינצל מהצרה בלבד, אינו מבקשו בכל לבבו ובכל נפשו. אבל ראוי שיובן הענין הזה על דרך שפירשתי, שהאדם כשהוא בימי השלוה, אינו מכיר ובוחן הדברים על אמיתתם, מפני הדמיון הנוטע באדם, שהוא טורדו, ונראה לו תמיד העולם הזה ותאוותיו. אבל כאשר צר לו, אינו יכול לפתותו על דרך זה, ולפיכך הוא מכיר האמת על בוריה, ומבקש ה' לא להמלט מהצרה בלבד, אלא בכל לבבו ובכל נפשו, שהשכל נוטה למה שבטבעו לנטות כשאין אליו מונע,

רות מוותרת על הסדר החיצוני

20. רות פרק א פסוק יא - יג

(יא) וַתֹּאמֶר נַעֲמִי שְׁבֹנָה בְּנֹתִי לְמָה תִּלְכְּנָה עִמִּי הַעוֹד לִי בָנִים בְּעַמִּי וְהָיוּ לָכֶם לְאֶנְשִׁים: (יב) שְׁבֹנָה בְּנֹתִי לָךְ, כִּי זָקַנְתִּי מֵהָיוֹת לְאִישׁ כִּי אֲמַרְתִּי יֵשׁ לִי תַקְוָה גַם הִיְתִי הַלֵּילָה לְאִישׁ וְגַם יִלְדֵתִי בָנִים: (יג) הֲלֹהֶן תִּשְׁבְּרֶנָּה עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ הֲלֹהֶן תַּעֲגֶנָּה לְבִלְתִּי הָיוֹת לְאִישׁ אֵל בְּנֹתִי כִּי מֵר לִי מֵאֵד מִכֶּם כִּי יִצְאָה בִּי יָד ה':... (יח) וַתֵּרָא כִּי מִתְאַמְצֵת הָיָא לְלֶכֶת אֶתָּה וַתִּתְחַדַּל לְדַבֵּר אֵלַיָּה:

21. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד א

תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים

המצב האידאלי סדר פנימי וסדר חיצוני

28. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כח עמוד ב

אמר (רב) +מסורת הש"ס: [רבא] + ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר תורת - אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.

29. ספר נצח ישראל פרק מו

ממה שהתבאר יש לך לדעת, כי ענין המשיח וההנהגה שתהיה בעולם, שיהיה העולם בשלימות ... ולכך העולם הזה אשר אנחנו בו, אשר אינו בשלימות, וכיון שאינו בשלימות, אפשר בו החטא, שישנה האדם דרכו לחטא. אבל ימי המשיח, כבר העולם בפעל השלימות, לכך לא יהיה קנין זכות, הוא היציאה אל הפעל, ולא חטא לשנות האדם את מעשיו ממה שנברא עליו האדם, כיון שכבר הוא בשלימות הגמור, אין כאן שנוי, רק יהיה הכל כאשר הוא, כי הכל יהיה בפעל.

30. ספר נצח ישראל פרק מו

ועל ענין זה נראה לפרש מה שאמרו בפרק אמר להם הממונה (יומא כח ב), אמר רב ואיתימא רב אסי, קיים אברהם אפילו עירוב תבשילין, שנאמר (בראשית כו, ה) "ותורותי", אחד דברי תורה, ואחד דברי סופרים. ולמה אמרו דוקא מצוה זאת, אבל מפני שבא לומר כי אברהם קיים כל התורה כולה, ויש לחשוב מה בכך שקיים כל התורה כולה, הרי כל ימיו של אברהם היה בטובה, וכמו שאמר הכתוב (בראשית כד, א) "וה' ברך את אברהם בכל", ולא היה לו צער כמו שהיה ליעקב וליצחק; שיצחק היה בעל יסורין כל ימיו, ויעקב אמר (בראשית מג, יד) "אל שדי", [מין] שאמר לעולמו די יאמר לצרתי די, שמעולם לא נח ולא שלו (ב"ר צב, א). ולא כן היה באברהם, שמת בשיבה טובה (בראשית טו, טו), וכמו שהארכנו בחבור גבורות ה'. ולפיכך אמר שקיים עירובי תבשילין, דכל קיום המצות היה על דרך זה, שקודם זה כבר נתנסה שהושלך לכבשן האש (פסחים ק"ח א), וכמה נסיונות נתנסה, ואם כן התחיל קודם יום טוב לתקן לשבת. ואז היה קונה שלימות ומעלה אף בימים טובים, שהיה לו הטוב בעולם הזה.

